

Тетяна Шараєвська, к. ю. н.

Київський національний університет імені Тараса Шевченка, Україна

ПЕРСПЕКТИВИ ВДОСКОНАЛЕННЯ НАЦІОНАЛЬНОГО ЗАКОНОДАВСТВА У СФЕРІ ЕКОЛОГІЧНОЇ БЕЗПЕКИ В УМОВАХ ЄВРОІНТЕГРАЦІЇ

Tetiana Sharaievska, PhD in Law

Taras Shevchenko National University of Kyiv, Ukraine

PERSPECTIVES TO IMPROVE NATIONAL ECOLOGICAL LEGISLATION IN CONDITIONS OF EUROPEAN INTEGRATION

Based on this research the author comes to the conclusion that the legal regulation of relations in ecological safety area in Ukraine must be replenished by the European environmental and legal models subject to the implementation of the Association Agreement between Ukraine and the European Union.

In this regard, following task arises before our country – to perform gradual adaptation of Ukrainian legislation with the law and the policy of the European Union in the sphere of regulation of environmental legal relationships, in particular to ensure environmental safety.

The author comes to the conclusion that modern development of Ukrainian legislation in the area of ecological safety ensuring should be carried out towards globalization processes because most disasters of anthropogenic and natural character are international in nature, as their effects extend beyond one country.

Therefore, intensification of international legal cooperation between Ukraine and Member States of the European Union becomes even more important in order to overcome negative impact of environmental emergencies on people and on environment in general.

Key words: European Union, legal environment, legislation of Ukraine, ecological security, civil protection mechanism, emergency environmental situations, natural environment.

Актуальність. На сьогодні, як слушно зазначається науковцями, про забезпечення екологічної безпеки ведуться дискусії на міжнародному та європейському рівнях, приймаються конвенції, директиви, регламенти, національні закони, стратегії та інші важливі нормативні акти. Вказане обумовлене тим, що екологічна безпека розглядається як сучасна політико-правова категорія, яка увібрала в себе багато ознак, передусім, – це ознака такого стану довкілля, за якого системою правових, організаційних, економічних, техніко-технологічних, науково-освітнянських та інших засобів усього людства здійснюється попередження та локалізація будь-яких проявів техногенної та природної небезпеки, що переслідують нашу планету останні десятиліття¹. У зв'язку з цим, екологічні кризи служать стимулом, спонукають вчених і практиків до пошуку нових, нестандартних правових рішень, що свідчить про наявність широких перспектив і реальних передумов подальшого розвитку екологічного права України² та законодавства, в тому числі щодо забезпечення екологічної безпеки.

Аналіз останніх досліджень. Питання розвитку національного законодавства у сфері екологічної безпеки стали предметом дослідження низки юристів-екологів, зокрема В.І. Андрейцева, Г.І. Балюк, Л.О. Бондара, А.П. Гетьмана, М.В. Краснової, Ю.А. Краснової, Т.Г. Ковальчук,

¹ Краснова, М.В. (2016). Формування сучасних підходів до права екологічної безпеки України. *Актуальні питання реформування правової системи*: зб. матеріалів XIII Міжнар. наук.-практ. конф. Луцьк: Вежа-Друк, 205.

² Балюк, Г.І., Кохановська, О.В. (2009). Екологічне право України: передумови і особливості його подальшого розвитку. *Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка. Юридичні науки*, 81, 183.

Т.О. Коваленко, Н.Р. Малишевої, Ю.С. Шемшученка та ін. На сьогодні, незважаючи на значну кількість публікацій, залишаються актуальними питання щодо перспектив вдосконалення національного законодавства у даній сфері в умовах європейських інтеграційних процесів, які відбуваються у нашій країні.

У зв'язку з цим, важливими є дослідження екологічного законодавства ЄС, перспектив його імплементації в законодавство України та аналіз європейсько-правових підходів до вирішення питань у сфері забезпечення екологічної безпеки, що є метою даною статті.

Виклад основного матеріалу. В юридичній доктрині зазначається, що формування екологічної політики повинно базуватись на європейському підході та мати превентивний характер, відповідати вимогам національної та загальноєвропейської екологічної політики¹. В рамках адаптації законодавства України до законодавства ЄС особливої актуальності набуває впровадження у національне законодавство положень Угоди про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії та їхніми державами-членами, з іншої сторони (далі – Угода про асоціацію), ратифікованої Законом України від 16 вересня 2014 р.².

Так, згідно з ч. 3 ст. 342 Угоди про асоціацію співробітництво сторін спрямовується на вирішення проблем, що виникли внаслідок Чорнобильської катастрофи та зняття з експлуатації Чорнобильської АЕС. Водночас, положеннями статей 360 – 365 зазначеної Угоди передбачається розвиток і зміцнення співробітництва з питань, спрямованих на вирішення регіональних і глобальних проблем навколишнього середовища, а саме у таких сферах, як промислове забруднення і промислові загрози, хімічні речовини, генетично-модифіковані організми, в тому числі у сільському господарстві, шумове забруднення, цивільний захист, зокрема стихійні лиха і антропогенні загрози тощо. У зв'язку з цим, необхідно розглядати особливості регулювання екологічних відносин у рамках ЄС за такою предметною сферою регулювання, як забезпечення екологічної безпеки, оскільки наведені вище відносини складають предмет права екологічної безпеки.

У відповідності до Угоди про асоціацію такі відносини реалізуються шляхом: обміну сторонами інформацією та досвідом; здійснення спільної дослідної діяльності й обміну інформацією про екологічно чисті технології; планування подолання наслідків стихійних лих та інших надзвичайних ситуацій; здійснення спільної діяльності на регіональному та міжнародному рівнях, у тому числі згідно з багатосторонніми угодами в сфері охорони навколишнього середовища. Водночас, таке співробітництво повинно бути спрямоване на цілодобовий обмін найостаннішими повідомленнями і оновленою інформацією про транскордонні надзвичайні ситуації, зокрема запити та пропозиції щодо допомоги, оцінку впливу наслідків надзвичайних ситуацій на навколишнє середовище, залучення експертів до участі у специфічних технічних семінарах та симпозиумах з питань цивільного захисту, посилення існуючого співробітництва щодо найефективнішого використання наявних можливостей цивільного захисту тощо (ст. 364).

Із зазначеного можна зробити висновок про те, що правове регулювання відносин у сфері забезпечення екологічної безпеки в Україні необхідно поповнювати європейськими еколого-правовими моделями, які підлягають імплементації в руслі Угоди про асоціацію. У зв'язку з цим, перед нашою державою постає наступне завдання – здійснювати поступове наближення положень законодавства України до права та політики ЄС у сфері регулювання екологічних правовідносин, а саме щодо забезпечення екологічної безпеки.

Передумови такого наближення передбачені безпосередньо й Конституцією України, яка, як відзначається в юридичній літературі, своїми засадами екологічного права і законодавства вже сприяла впровадженню принципу екологізації усіх галузей національного права, особливо шляхом запровадження у їх положення екологічних вимог, заборон, правил, стандартів. Зазначене дозволило певним чином конкретизувати, удосконалити екологічне законодавство шляхом

¹ Гетьман, А. (2013). Концепція розвитку екологічного права та законодавства як передумова забезпечення національної екологічної політики. *Вісник Національної академії правових наук України*, 2 (73), 170.

² *Угода про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії та їхніми державами-членами, з іншої сторони* (Угоду ратифіковано Законом України від 16.09.2014) (прийнята 27 червня 2014 року). *Офіційний сайт Верховної Ради України*. <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/984_011> (2016, листопад, 28).

прийняття спеціальних законів та інших нормативно-правових актів, які посилюють заходи забезпечення екологічної безпеки¹ та формують на сьогодні перспективи імплементації низки Директив ЄС у сфері забезпечення екологічної безпеки, що обумовлено окремим Додатком ХХХ до Глави 6 «Навколишнє природне середовище» Угоди про асоціацію. Зокрема, це Директиви, які регулюють відносини щодо управління відходами та ресурсами, якості води та управління водними ресурсами, включаючи морське середовище, промислового забруднення та техногенних загроз, генетично модифікованих організмів тощо. Окремі Директиви із вказаного Додатку вважаємо за доцільне проаналізувати, оскільки вони становлять значний інтерес у межах теми даної статті.

Так, Директива № 2007/60/ЄС Європейського Парламенту та Ради про оцінку та управління ризиками затоплення від 23 жовтня 2007 р.² визначає основи для оцінки та управління ризиками затоплення й спрямована на скорочення негативних наслідків для здоров'я населення, навколишнього середовища, культурної спадщини і господарської діяльності, пов'язаних із затопленнями в Співтоваристві.

Директива № 96/82/ЄС про контроль за загрозами значних небезпек, пов'язаних із небезпечними речовинами від 9 грудня 1996 р., зі змінами і доповненнями, внесеними Директивою № 2003/105/ЄС та Регламентом (ЄС) № 1882/2003³, спрямована на запобігання нещасним випадкам, спричинених небезпечними речовинами, а також на обмеження їхніх наслідків на людину та довкілля, з наміром забезпечення високих рівнів послідовного та ефективного захисту в межах всього Співтовариства.

Водночас, Директива № 2010/75/ЄС про промислові викиди (всеохоплююче запобігання і контроль забруднень) (переглянута) від 24 листопада 2010 р.⁴ встановлює правила щодо інтегрованого запобігання та контролю забруднення, що виникає в результаті промислової діяльності. Вона також визначає правила, розроблені для запобігання або, де це не є здійсненним, зменшення викидів у повітря, воду та ґрунт, та запобігання накопиченню відходів з тим, щоб досягти високого рівня захисту навколишнього середовища як цілого.

На сьогодні все частіше науковцями обговорюються проблеми біологічного забруднення навколишнього природного середовища шляхом привнесення в екосистеми не характерних для них живих організмів, які порушують екологічну рівновагу та можуть негативно впливати на життя і здоров'я людини. Саме тому при обговоренні проблем біобезпеки необхідно вести мову і про забезпечення екологічної безпеки. У зв'язку з цим, держава покликана враховувати всі аспекти безпеки громадян, у тому числі, захист від екологічних та медико-біологічних загроз за допомогою правового інструментарію.

Оскільки правове забезпечення біологічної безпеки є важливим та перспективним напрямком у системі екологічної безпеки, необхідно розглянути джерела екологічного права Європейського Співтовариства, які регулюють відносини у даній сфері. Зокрема, такими є: Директива № 2001/18/ЄС Європейського Парламенту та Ради від 12 березня 2001 р. про вивільнення у навколишнє середовище генетично модифікованих організмів та про скасування Директиви Ради № 90/220/ЄЕС зі змінами і доповненнями, внесеними Рішеннями № 2002/623/ЄС та № 2002/811/ЄС, Регламентами (ЄС) № 1829/2003 та (ЄС) № 1830/2003 та Директивою № 2008/27/ЄС⁵; Регламент (ЄС) № 1946/2003 Європейського Парламенту і Ради від 15 липня 2003 р. про транскордонні

¹ Краснова, М.В. (2016). Конституція України як основний фактор розвитку екологічного права та законодавства. *Конституційні засади аграрного, земельного та екологічного права: 20 років розвитку: матеріали «круглого столу»*. Чернівці: Кондратьєв А.В., 245.

² Директива № 2007/60/ЄС про оцінку та управління ризиками затоплення 2007 (Європейський Парламент і Рада). *Офіційний сайт Верховної Ради України*. <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/994_b29> (2016, листопад, 28).

³ Директива № 96/82/ЄС про контроль за загрозами значних небезпек, пов'язаних із небезпечними речовинами 1996 (Європейський Парламент і Рада). *Офіційний сайт Міністерства юстиції України*. <<http://old.minjust.gov.ua/45875>> (2016, листопад, 28).

⁴ Директива № 2010/75/ЄС про промислові викиди (всеохоплююче запобігання і контроль забруднень) (переглянута) 2010 (Європейський Парламент і Рада). *Офіційний сайт Міністерства юстиції України*. <<http://old.minjust.gov.ua/45875>> (2016, листопад, 28).

⁵ Директива № 2001/18/ЄС про вивільнення у навколишнє середовище генетично модифікованих організмів та про скасування Директиви Ради № 90/220/ЄЕС 2001 (Європейський Парламент і Рада). *Офіційний сайт Міністерства юстиції України*. <<http://old.minjust.gov.ua/45875>> (2016, листопад, 28).

перевезення генетично модифікованих організмів¹; Директива № 2009/41/ЄС Європейського парламенту і Ради від 6 травня 2009 р. про використання генетично модифікованих мікроорганізмів у замкненій системі².

Зазначені нормативно-правові акти, в першу чергу, спрямовані на зближення законів, підзаконних актів та адміністративних положень у державах-членах ЄС, захист здоров'я людей і довкілля у процесі здійснення в межах Співтовариства навмисного випуску у навколишнє середовище генетично-модифікованих організмів для будь-яких інших цілей, впровадження на ринок у межах Співтовариства генетично-модифікованих організмів як продуктів або у складі продуктів. Ними встановлені також загальні заходи щодо обмеженого використання генетично модифікованих мікроорганізмів з огляду на захист людського здоров'я та довкілля.

Окремий інтерес у сфері забезпечення екологічної безпеки становлять інші законодавчі документи ЄС, а саме – Рішення Ради ЄС, які не обумовлені в Додатку XXX до Глави 6 «Навколишнє природне середовище» Угоди про асоціацію, але є важливими для вдосконалення та розвитку законодавства України даної сфери суспільних відносин.

Так, Домовленості Співтовариства про оперативний обмін інформацією у випадку радіаційної аварійної ситуації, затверджені Рішенням Ради 87/600/Євратом від 14 грудня 1987 р.³, застосовуються для оповіщення та надання інформації щоразу, коли будь-яка держава-член вирішує вжити широкомасштабних заходів з метою захисту громадськості у випадку радіологічної аварії.

При цьому, Програма дії Співтовариства у сфері цивільного захисту, затверджена Рішенням Ради 1999/847/ЄС від 9 грудня 1999 р.⁴, призначена для підтримки і доповнення зусиль держав-членів на національному, регіональному та місцевому рівнях щодо захисту осіб, майна і, тим самим, довкілля у випадку природних і технологічних лих, без шкоди внутрішньому розподілу компетенції в державах-членах. Метою зазначеної Програми є також сприяння кооперації, обміну досвідом і взаємною допомогою між державами-членами в цій сфері.

Окремо необхідно відзначити, що актуальними для нашої держави є також і Рішення № 1313/2013/EU Європейського парламенту і Ради від 17 грудня 2013 р. про Механізм цивільного захисту Союзу⁵, яке, зокрема, акцентує увагу на значному збільшенні кількості й серйозності природних і техногенних катастроф в останні роки і на ситуації, коли в майбутньому катастрофи можуть бути більш екстремальними і складнішими з далекосяжними і довгостроковими наслідками у зв'язку із зміною клімату і потенційною взаємодією низки природних і техногенних факторів небезпеки, що обумовлює до більшого зростання важливості комплексного підходу до управління діями при виникненні різного характеру надзвичайних ситуацій.

Відповідно до даного Рішення, Механізм цивільного захисту Союзу має на меті посилення співробітництва між Союзом і його державами-членами та сприяння координації в сфері цивільного захисту з метою підвищення ефективності систем запобігання, підготовки і реагування на катастрофи природного та техногенного характеру, забезпечення захисту населення у разі природних і техногенних катастроф.

Науковцями зазначається, що приєднання України до Механізму цивільного захисту ЄС є одним із пріоритетів її європейського вибору. Досвід співпраці з Механізмом цивільного захисту свідчить про те, що повноцінна участь України в ньому потенційно сприятиме зміцненню спроможності України у попередженні та ліквідації наслідків надзвичайних ситуацій природного та техногенного характеру на національному й міжнародному рівнях із залученням національних сил

¹ Регламент (ЄС) № 1946/2003 про транскордонні перевезення генетично модифікованих організмів 2003 (Європейський Парламент і Рада). Офіційний сайт Міністерства юстиції України. <<http://old.minjust.gov.ua/45875>> (2016, листопад, 28).

² Директива № 2009/41/ЄС про використання генетично модифікованих мікроорганізмів у замкненій системі 2009 (Європейський Парламент і Рада). Офіційний сайт Міністерства юстиції України. <<http://old.minjust.gov.ua/45875>> (2016, листопад, 28).

³ Рішенням Ради № 87/600/Євратом про домовленості Співтовариства про оперативний обмін інформацією у випадку радіаційної аварійної ситуації 1987 (Рада Європейських співтовариств). Офіційний сайт Міністерства юстиції України. <<http://old.minjust.gov.ua/45875>> (2016, листопад, 28).

⁴ Рішенням Ради 1999/847/ЄС про заснування програми дії Співтовариства у сфері цивільного захисту 1999 (Європейська Рада). Офіційний сайт Міністерства юстиції України. <<http://old.minjust.gov.ua/45875>> (2016, листопад, 28).

⁵ Рішення № 1313/2013/EU про Механізм цивільного захисту Союзу 2013 (Європейський Парламент і Рада). Офіційний сайт Міністерства юстиції України. <<http://old.minjust.gov.ua/45875>> (2016, листопад, 28).

країн-членів ЄС за підтримки Координаційного центру реагування на надзвичайні ситуації Механізму ЄС, а також сприятиме скоординованому наданню гуманітарної допомоги постраждалому населенню. Водночас, головною метою приєднання до Механізму цивільного захисту є повноцінна участь Державної служби України з надзвичайних ситуацій у Єдиній інформаційній системі екстреної комунікації Механізму цивільного захисту (CECIS), яка використовується для інформування партнерів про розвиток можливих надзвичайних ситуацій, обміну інформацією, направлення запитів про допомогу та пропозицій щодо надання допомоги тощо¹.

Отже, наведені вище нормативно-правові документи ЄС, які регулюють відносини в сфері, що розглядається, є надзвичайно актуальними для вдосконалення національного законодавства з метою здійснення певних позитивних зрушень, які є необхідними в руслі європейських інтеграційних процесів.

Крім того, сучасний розвиток екологічного права України повинен здійснюватися у напрямку врахування глобалізаційних процесів. Саме тому епіцентр регулювання екологічних правовідносин все більше переноситься з локального та регіонального на глобальний рівень, зростає вплив міжнародного екологічного права на національні правові системи², оскільки більшість надзвичайних екологічних ситуацій носять міжнародний характер та їх наслідки поширюються за межі однієї країни. У зв'язку з цим, важливого значення набуває поглиблення міжнародно-правового співробітництва України та держав-членів ЄС для подолання негативного впливу катастроф техногенного і природного характеру на людину і довкілля в цілому. Отож, цілком очевидним є той факт, що євроінтеграційні процеси, які відбуваються в Україні, зумовлюють нашу державу до адаптації європейського законодавства для регулювання відносин у сфері забезпечення екологічної безпеки, в тому числі, з метою забезпечення захисту громадян та довкілля у разі виникнення надзвичайних екологічних ситуацій.

Висновки. Отже, у зв'язку із підписанням Угоди про асоціацію між Україною та ЄС актуальними для нашої держави стали положення джерел екологічного права Європейського Співтовариства, зокрема щодо забезпечення екологічної безпеки у різних сферах суспільного життя. Удосконалення національного законодавства має здійснюватися з урахуванням, в першу чергу, європейських та міжнародно-правових підходів, що відповідає державній екологічній політиці України та обумовлює необхідність наближення законодавства нашої держави до законодавства ЄС. Це також сприятиме підвищенню можливостей нашої держави з подолання та попередження катастроф техногенного та природного характеру на місцевому, регіональному та національному рівнях завдяки налагодженню ефективної взаємодії з країнами Європейського Співтовариства та іншими державами в межах міжнародного співробітництва.

References:

1. Baliuk, G.I., Kokhanovska O.V. (2009). Ekologichne pravo Ukrainy: peredumovy i osoblyvosti yoho podalshoho rozvytku [Environmental Law Ukraine: preconditions and features its further development]. *Visnyk Kyivskoho natsionalnoho universytetu imeni Tarasa Shevchenka. Yurydychni nauky – Bulletin of Kyiv National Taras Shevchenko University. Jurisprudence, no. 81*, 179-186. [in Ukrainian].
2. Hetman, A. (2013). Kontseptsiiia rozvytku ekolohichnoho prava ta zakonodavstva yak peredumova zabezpechennia natsionalnoi ekolohichnoi polityky [Concept of development of the environmental law and legislation as a prerequisite for provision of the national environmental policy]. *Visnyk Natsionalnoi akademii pravovykh nauk Ukrainy – Bulletin of the National Academy of Sciences of Ukraine, no. 2 (73)*, 165-173. [in Ukrainian].
3. Krasnova, M.V. (2016). The Constitution of Ukraine as a major factor in the development of environmental law and legislation. *Konstytutsiyni zasady ahrarnoho, zemelnoho ta ekolohichnoho prava: 20 rokiv rozvytku: zbirnyk naukovykh prats* [The constitutional principles of Agrarian, Land and Environmental Law: 20 years of development: Collected papers]. Chernivtsi, 245. [in Ukrainian].
4. Krasnova, M.V. (2016). Formation of current approaches to Ukraine environmental safety law. *Aktualni pytannia reformuvannia pravovoi systemy: zbirnyk naukovykh prats* [Actual issues of reforming legal system: collected papers]. Lutsk, 205. [in Ukrainian].

¹ Подскальна, О.А. (2015). Приєднання України до механізму цивільного захисту Європейського Союзу – один із пріоритетів її європейського вибору. *Інвестиції: практика та досвід*, 19, 131 – 132.

² Малишева, Н.Р. (2015). Нові горизонти екологічного права. *Сучасні тенденції та перспективи розвитку аграрного, земельного та екологічного права: Матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції*. Київ: Видавничий центр НУБІП України, 58.

5. Malysheva, N.R. (2015). New Horizons of Environmental Law. *Suchasni tendentsii ta perspektyvy rozvytku ahrarnoho, zemelnoho ta ekolohichnoho prava: zbirnyk naukovykh prats* [Current trends and prospects of development of Agrarian, Land and Environmental law: collected papers]. Kyiv, 58. [in Ukrainian].
6. Podskalna, O.A. (2015). Pryednannia Ukrainy do mekhanizmu tsyvilnogo zakhystu Evropeyskogo Soiuzu – odyn iz prioritytiv yii evropeiskoho vyboru [The course of Ukraine towards integration into the European Union Civil Protection Mechanism – one of the priorities of its European choice]. *Investytsii: praktyka ta dosvid – Investments: Practice and Experience*, no. 19, 130-134. [in Ukrainian].
7. Dyrektyva № 2001/18/IeS pro vyvilnennia u navkolyshnie seredovyshche henetychno modyfikovanykh orhanizmv ta pro skasuvannia Dyrektyvy Rady № 90/220/IeES [Directive № 2001/18/EC on release into the environment of genetically modified organisms and repealing Directive № 90/220/EC] 2001 (Ievropeyskyi Parlament i Rada). Ofitsiinyi sait Ministerstva yustytysii Ukrainy [The official website of the Ministry of Justice of Ukraine]. <<http://old.minjust.gov.ua/45875>> (2016, November, 28). [in Ukrainian].
8. Dyrektyva № 2007/60/IeS pro otsinku ta upravlinnia ryzykamy zatoplennia [Directive № 2007/60/EC on the assessment and management of flooding risks] 2007 (Ievropeyskyi Parlament i Rada). Ofitsiinyi sait Verkhovnoi Rady Ukrainy [Official website of the Verkhovna Rada of Ukraine]. <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/994_b29> (2016, November, 28). [in Ukrainian].
9. Dyrektyva № 2009/41/IeS pro vykorystannia henetychno modyfikovanykh mikroorhanizmv u zamknenii systemi [Directive № 2009/41/EC on the use of genetically modified organisms in a closed system] 2009 (Ievropeyskyi Parlament i Rada). Ofitsiinyi sait Ministerstva yustytysii Ukrainy [The official website of the Ministry of Justice of Ukraine]. <<http://old.minjust.gov.ua/45875>> (2016, November, 28). [in Ukrainian].
10. Dyrektyva № 2010/75/IeS pro promyslovi vykydy (vseokhopliiuvche zapobihannia i kontrol zabrudnen) (perehliana) [Directive № 2010/75 EU on industrial emissions (comprehensive pollution prevention and control) (revised)] 2010 (Ievropeyskyi Parlament i Rada). Ofitsiinyi sait Ministerstva yustytysii Ukrainy [The official website of the Ministry of Justice of Ukraine]. <<http://old.minjust.gov.ua/45875>> (2016, November, 28). [in Ukrainian].
11. Dyrektyva № 96/82/IeS pro kontrol za zahrozamy znachnykh nebezpek, pov'iazanykh iz nebezpechnymy rehovynamy [Directive number 96/82/EC on the control of major threats to the dangers associated with hazardous substances] 1996 (Ievropeyskyi Parlament i Rada). Ofitsiinyi sait Ministerstva yustytysii Ukrainy [The official website of the Ministry of Justice of Ukraine]. <<http://old.minjust.gov.ua/45875>> (2016, November, 28). [in Ukrainian].
12. Rehlament (IeS) № 1946/2003 pro transkordonna perevezennia henetychno modyfikovanykh orhanizmv [Regulation (EU) № 1946/2003 on cross-border transport of genetically modified organisms] 2003 (Ievropeyskyi Parlament i Rada). Ofitsiinyi sait Ministerstva yustytysii Ukrainy [The official website of the Ministry of Justice of Ukraine]. <<http://old.minjust.gov.ua/45875>> (2016, November, 28). [in Ukrainian].
13. Rishennia № 1313/2013/EU pro Mekhanizm tsyvilnogo zakhystu Soiuzu [Decision number 1313/2013/EU on Union Civil Protection Mechanism] 2013 (Ievropeyskyi Parlament i Rada). Ofitsiinyi sait Ministerstva yustytysii Ukrainy [The official website of the Ministry of Justice of Ukraine]. <<http://old.minjust.gov.ua/45875>> (2016, November, 28). [in Ukrainian].
14. Rishenniam Rady 1999/847/IeS pro zasnuvannia prohramy dii Spivtovarystva u sferi tsyvilnogo zakhystu [Decision of the Council 1999/847/EC establishing a program of Community action in the field of civil protection] 1999 (Ievropeiska Rada). Ofitsiinyi sait Ministerstva yustytysii Ukrainy [The official website of the Ministry of Justice of Ukraine]. <<http://old.minjust.gov.ua/45875>> (2016, November, 28). [in Ukrainian].
15. Rishenniam Rady № 87/600/Ievratom pro domovlenosti Spivtovarystva pro operatyvnyi obmin informatsiieiu u vypadku radiatsiinoi avariinoi sytuatsii [Decision of the Council number 87/600/Euratom on Community arrangements for exchange of information in case of radiological emergency] 1987 (Rada Yevropeyskykh spivtovarystv). Ofitsiinyi sait Ministerstva yustytysii Ukrainy [The official website of the Ministry of Justice of Ukraine]. <<http://old.minjust.gov.ua/45875>> (2016, November, 28). [in Ukrainian].
16. Uhoda pro asotsiatsiiu mizh Ukrainoiu, z odniiei storony, ta Yevropeiskym Soiuzom, Yevropeiskym spivtovarystvom z atomnoi enerhii ta yikhnimy derzhavamy-chlenamy, z inshoi storony [Association Agreement between Ukraine, on one side and the European Union, the European Atomic Energy Community and their Member States, on the other side] (Uhodu ratyfikovano Zakonom Ukrainy vid 16.09.2014) (pryiniata 27 chervnia 2014 roku). Ofitsiinyi sait Verkhovnoi Rady Ukrainy [Official site of the Verkhovna Rada of Ukraine]. <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/984_011> (2016, November, 28). [in Ukrainian].